

POSTANOWIENIE

Dnia 4 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Roch

po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 4 lutego 2020 roku w sprawie wniosku wierzyciela K. Z. o wszczęcie postępowania egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi Sądowi Najwyższemu
wniosku pełnomocnika dłużnika Sądu Najwyższego o przekazanie sprawy według właściwości rzeczowej
działając na podstawie art. 200 § 1¹ i 1⁴ kpc, art. 758 kpc oraz art. 1050 kpc

postanowił:

uwzględnić wniosek pełnomocnika dłużnika i sprawę dotyczącą wniosku wierzyciela K. Z. o wszczęcie postępowania egzekucyjnego przeciwko Sądowi Najwyższemu przekazać zgodnie z właściwością Sądowi Rejonowemu w W. .

UZASADNIENIE

W dniu 10 grudnia 2019 roku w Sądzie Najwyższym zarejestrowany został wniosek wierzyciela K. Z. o wszczęcie postępowania egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi Sądowi Najwyższemu. Wniosek ten dotyczył przymuszenia dłużnika do wykonania czynności, której inna osoba wykonać za niego nie może, a której wykonanie zależy wyłącznie od jego woli, w zakresie wyznaczania powoda do orzekania w składach orzekających. Do wniosku wierzyciel dołączył tytuł wykonawczy z dnia 20 lutego 2019 roku oraz kopię oświadczenia Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej z dnia 25 listopada 2019 r. Jako podstawę skierowania wniosku do Sądu Najwyższego Izby Dyscyplinarnej wierzyciel wskazał art. 27 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 roku o Sądzie Najwyższym.

Pismem z dnia 11 grudnia 2019 roku pełnomocnik pozwanego złożył w szczególności wniosek o przekazanie sprawy według właściwości Sądowi

Rejonowemu w W. . Podstawą takiej decyzji winny być w jego ocenie art. 758 kpc i art. 30 kpc.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Wniosek pełnomocnika dłużnika zasługuje na uwzględnienie, aczkolwiek ze wskazaniem innej podstawy prawnej ustalenia właściwości miejscowej.

Na wstępie wskazać należy, iż przepisy Kodeksu postępowania cywilnego określające właściwość funkcyjną i miejscową organów egzekucyjnych mają w zasadzie charakter bezwzględnie wiążący. W związku z tym organ egzekucyjny jest obowiązany z urzędu do badania swej właściwości. W razie skierowania wniosku o wszczęcie egzekucji do niewłaściwego organu egzekucyjnego należy, stosownie do art. 200 w zw. z art. 13 § 2, przekazać sprawę organowi właściwemu (tak A. Marciniak, Sądowe postępowanie egzekucyjne (1.1. Pojęcie i cel egzekucji oraz postępowania egzekucyjnego, 4.2. Organy egzekucyjne), LexisNexis 2011).

Kodeks postępowania cywilnego nie definiuje sprawy egzekucyjnej, pojęcie to jednak wyjaśniane jest na podstawie treści jego art. 1. W doktrynie powszechnie się przyjmuje, że sprawa egzekucyjna jest tym samym co sprawa cywilna, tyle że sprawę cywilną należy odnosić do postępowania rozpoznawczego, a sprawę egzekucyjną do postępowania egzekucyjnego. Zatem sprawa egzekucyjna, tak jak sprawa cywilna, będzie wynikać ze stosunków prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, będzie to również sprawa, do której przepisy Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się z mocy ustaw szczególnych. W piśmiennictwie zwraca się uwagę, że załatwienie sprawy egzekucyjnej polega na przymusowej realizacji (tj. za pomocą środków przewidzianych przepisami części trzeciej) praw i obowiązków stron wynikających z wymienionych stosunków prawnych i – co należy podkreślić – ściśle określonych w tytułach egzekucyjnych lub wykonawczych (tak O. Marcewicz [w:] A. Jakubecki (red.), J. Bodio, T. Demendecki, O. Marcewicz, P. Telenga, M. Wójcik, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Komentarz do art. 730-1217 (Komentarz do art. 758 kpc), Lex/2019, podobnie T. Ereciński, H. Pietrzkowski [w:] Ereciński Tadeusz (red. Ereciński Tadeusz (red.), Kodeks postępowania

cywilnego. Komentarz. Tom V. Postępowanie egzekucyjne, wyd. V, opublikowano: WK 2016), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Postępowanie egzekucyjne, wyd. V (Komentarz do art. 758 Kodeksu postępowania cywilnego), WK 2016).

Sprawy egzekucyjne to zatem takie sprawy cywilne (sprawy główne) objęte postępowaniem egzekucyjnym, w których organy egzekucyjne podejmują czynności egzekucyjne bezpośrednio zmierzające do przymusowego wyegzekwowania obowiązków dłużnika wobec wierzyciela, objętych treścią tytułów wykonawczych (por. A. Adamczuk [w:] M. Manowska (red.), A. Adamczuk, P. Pruś, M. Radwan, M. Sieńko, E. Stefańska, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Art. 506-1217 (Komentarz do art. 758 kpc), WK 2015, E. Wengerek, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Tom I. Warszawa 1994, str. 88, A. Karnicka-Kawczyńska, J. Kawczyński, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Warszawa 1999, str. 23). Postępowanie to, zgodnie z art. 796 kpc, wszczynane jest na wniosek wierzyciela. Sama już egzekucja ma również istotne znaczenie wychowawcze. Możliwość egzekucji w braku dobrowolnego spełnienia świadczenia przyczynia się niewątpliwie do kształtowania prawidłowych postaw u dłużników co do przestrzegania przepisów obowiązującego prawa oraz wypełniania przez nich obowiązków wobec wierzycieli (tak A. Marciniak, Sądowe postępowanie egzekucyjne (1.1. Pojęcie i cel egzekucji oraz postępowania egzekucyjnego), LexisNexis 2011). Uznać zatem trzeba, iż postępowanie rozpoznawcze służy rozpoznawaniu spraw cywilnych, natomiast postępowanie egzekucyjne – przymusowemu wykonywaniu orzeczeń zapadłych w postępowaniu rozpoznawczym. Postępowanie egzekucyjne w danej sprawie może przy tym toczyć się równocześnie z postępowaniem cywilnym rozpoznawczym w tej samej sprawie (A. Marciniak, Sądowe postępowanie egzekucyjne (1.3. Postępowanie egzekucyjne a postępowanie cywilne rozpoznawcze), LexisNexis 2011).

Nałożony normą prawną obowiązek określonego zachowania się, czyli świadczenia, może polegać na daniu pieniędzy lub innej rzeczy (*dare*), wykonaniu określonej czynności (*facere*), zaniechaniu pewnej czynności lub nieprzeszkadzaniu czynności drugiego podmiotu (*non facere, pati*), z zastrzeżeniem tezy zawartej w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 13

stycznia 1982 roku (sygn. III CRN 315/81, OSNC 1982/8-9/121). Podporządkowanie się takiemu obowiązkowi powinno nastąpić przez dobrowolne spełnienie świadczenia. W przeciwnym wypadku zachodzi konieczność przymusowego urzeczywistnienia wspomnianej normy prawnej w drodze egzekucji. Egzekucja zaś polega na zastosowaniu przez powołane do tego organy egzekucyjne przewidzianych prawem środków przymusu w celu uzyskania od dłużnika należnego wierzycielowi świadczenia ustalonego w odpowiednim akcie (tytule wykonawczym albo tytule egzekucyjnym).

Podkreślić należy, iż niewątpliwie czym innym jest sprawa z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych dotycząca sędziów Sądu Najwyższego (a niewątpliwie wierzyciel K. Z. jest takim sędzią), a czym innym jest sprawa egzekucyjna zmierzająca do przymusowej realizacji obowiązków dłużnika określonych tytułem wykonawczym (choćby i powstałym w ramach wyżej określonej sprawy).

Przypomnieć trzeba, iż w uchwale z dnia 30 czerwca 1992 roku (sygn. III CZP 74/92, OSNC 1992, nr 12, poz. 229), Sąd Najwyższy rozstrzygając przedstawione zagadnienie prawne przyjął, że sądy gospodarcze nie są sądami egzekucyjnymi. Pogląd ten został wywiedziony m.in. z art. 2 nieobowiązującej już co prawda ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U. Nr 33, poz. 175 ze zm.), który określał w sposób enumeratywny zakres spraw rozpoznawanych przez te sądy. Analogicznie więc, pomimo szczególnej właściwości sądu przewidzianej w art. 27 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 roku o Sądzie Najwyższym do przeprowadzenia postępowania rozpoznawczego w określonej kategoriach spraw, ponieważ norma ta nie zawiera w swoim zakresie postępowania egzekucyjnego, organ właściwy do jego przeprowadzenia należy ustalić na podstawie innych przepisów. Ponieważ zatem ani przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, ani przepisy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 roku o Sądzie Najwyższym, ani innych ustaw – nie wskazują na właściwość Sądu Najwyższego do wszczęcia postępowania egzekucyjnego, zastosować należy art. 758 kpc. Zgodnie z tą normą, organami egzekucyjnymi właściwymi do prowadzenia spraw egzekucyjnych w sądowym postępowaniu cywilnym są sądy rejonowe i działający przy tych sądach komornicy. Z mocy art.

1050 kpc to do sądu rejonowego działającego w charakterze organu egzekucyjnego należy w szczególności przeprowadzenie egzekucji realizacji czynności przez dłużnika, której nie może wykonać inna osoba, tzw. niezastępowalnej – z czym mamy do czynienia w niniejszej sprawie (por. E. Wengerek, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*. Tom II. Warszawa 1994, str. 408-409). Środek przymusu przewidziany w art. 1050 kpc skierowany jest do dłużnika w celu oddziaływania na jego wolę, skoro bowiem wyłącznie od woli dłużnika zależy, czy wierzyciel zostanie zaspokojony, chodzi o przewyciężenie jego oporu i wymuszenie na nim określonego działania bądź zaniechania (H. Pietrkowski, *Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych*. Warszawa 2014, str. 1014).

Rozgraniczenie postępowania rozpoznawczego i egzekucyjnego w Kodeksie postępowania cywilnego znalazło normatywny wyraz nie tylko w systematyce tej ustawy, która formalnie wyodrębnia postępowanie rozpoznawcze (zob. tytuł części pierwszej Kodeksu) i postępowanie egzekucyjne (zob. tytuł części trzeciej Kodeksu), lecz przede wszystkim w art. 804 kpc. Przepis ten stanowi, że organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. Jego zadania ograniczają się do sprawnego i skutecznego prowadzenia egzekucji, a zaznaczyć należy, że sprawami dotyczącymi wykonania w drodze egzekucji są również sprawy o wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia (A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne* (1.3. Postępowanie egzekucyjne a postępowanie cywilne rozpoznawcze; 1.6. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu egzekucyjnym), LexisNexis 2011).

Powyższe wnioski zwalniają Sąd Najwyższy z obowiązku podjęcia rozważań wynikających z treści wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 19 listopada 2019 roku, wydanego w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, a dotyczącego pytań prejudycjalnych zadanych przez sąd krajowy w sprawach, w których jednostki powoływały się na naruszenie względem nich prawa Unii Europejskiej z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych oraz zagadnień przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku.

Wskazane bowiem przez TSUE kryteria, jakie winna spełniać Krajowa Rada Sądownictwa – w szczególności okoliczności związane z wyborem jej członków oraz sposób, w jaki organ ten wypełnia wyznaczoną mu rolę, w kontekście jego niezależności od władzy ustawodawczej i wykonawczej (pkt. 138, 139, 140, 143, 144 wyroku), mogą mieć istotne znaczenie, ale wyłącznie dla oceny niezależności i niezawisłości konkretnego organu sądowego w postaci Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego i wchodzących w jego skład sędziów Sądu Najwyższego (pkt. 146-151, a szczególnie 152) i to jedynie w toku postępowań należących do wyłącznej właściwości tej izby w zakresie prawa pracy i ubezpieczeń społecznych oraz przejścia i przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku, o ile orzeka w sporze, w którym jednostka powołuje się na naruszenie względem niej prawa Unii – patrz pkt. 131 wyroku TSUE (por. z uzasadnieniem postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 grudnia 2019 roku, sygn. I DSS 1/19, niepublik., zasoby Sądu Najwyższego).

Rozważając tę kwestię Sąd Najwyższy przyjął więc, iż przedmiotowa sprawa nie mieści się w kategorii postępowań należących do wyłącznej właściwości tej izby w zakresie prawa pracy i ubezpieczeń społecznych oraz przejścia i przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku, stąd zbędne jest weryfikowanie występowania w niej elementu unijnego.

Niezależnie zaś od powyższego wskazać należy, iż moc obowiązującą zachowuje zasada prawna ustanowiona uchwałą składu izby Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2019 roku (sygn. II DSI 54/18, Lex 2671023), od której Sąd Najwyższy nie odstąpił w trybie przewidzianym w art. 88 § 3 ustawy o Sądzie Najwyższym, zgodnie z którą udział w składzie sądu osoby, która została powołana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego w następstwie procedury zainicjowanej obwieszczeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wydanym bez kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów oraz na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w zakresie udziału w niej sędziów w wyniku wyboru przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej piętnastu sędziów, w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 roku o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3 z późn. zm.),

nie narusza wynikającego z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284) prawa do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą, wskutek czego osoba taka nie jest osobą nieuprawnioną do orzekania w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 1 kpk, a skład orzekający sądu, w którym zasiada taka osoba, nie jest sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 kpk.

Odnosząc się natomiast do wskazania, wynikającego z przyjętej właściwości miejscowej, Sądu Rejonowego w W., podkreślić należy, iż wynika ona nie z art. 30 kpc, jak wskazał pełnomocnik dłużnika, a z art. 1050 kpc i statuuje ją zasadniczo miejsce wykonania czynności. Część trzecia kpc, regulująca postępowanie egzekucyjne, nie normuje w pełni tego postępowania. Do postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego ma zastosowanie przepis art. 13 § 2 k.p.c., według którego przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań, unormowanych w kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Przepisy zawarte w trzeciej części kpc mają więc charakter *lex specialis* w stosunku do części pierwszej kpc, a jedynie w sprawach nieunormowanych w części drugiej i trzeciej mają zastosowanie przepisy części pierwszej (Z. Szczurek, Egzekucja sądowa w sprawach cywilnych, Lex). Określając zatem właściwość miejscową sądu rejonowego czynić to należy na podst. art. 1050 kpc. Nie stoi to przy tym w sprzeczności z okolicznością, iż w przypadku egzekucji prowadzonej na podstawie tytułu egzekucyjnego wydanego w sprawie z zakresu prawa pracy, jak w niniejszym postępowaniu, w art. 1050 § 1¹ kpc przewidziana jest właściwość przemienna sądu. Wniosek o wszczęcie egzekucji można skierować do sądu właściwości ogólnej dłużnika albo do sądu, w którego okręgu praca jest, była lub ma być wykonywana, albo do sądu, w okręgu którego znajduje się zakład pracy. Wadliwe przy tym sformułowanie o „sprawach z zakresu prawa pracy”, podczas gdy chodzi o sprawy egzekucyjne prowadzone na podstawie tytułów egzekucyjnych powstałych w sprawach z zakresu prawa pracy nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy. Jak się wydaje treść przepisu jest zrozumiała i zastrzeżenia odnoszą się do kwestii poprawności semantycznej (tak O. Marcewicz [w:] A. Jakubecki (red.), J. Bodio, T. Demendecki, O. Marcewicz, P.

Telenga, M. Wójcik, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Komentarz do art. 730-1217 (Komentarz do art. 1050 kpc), Lex/2019). Niniejszy wniosek egzekucyjny dotyczy przymuszenia dłużnika do realizacji czynności, które winny nastąpić w miejscu jego działania, którym jest Ul: K. w W. . Sądem właściwym do przeprowadzenia egzekucji czynności niezastępowalnej jest więc co do zasady sąd rejonowy, w którego okręgu czynność ma być wykonana, a zatem w niniejszej sprawie Sąd Rejonowy w W. (tak T. Ereciński (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Postępowanie egzekucyjne, wyd. V, opublikowano: WK 2016, M. Manowska (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Art. 506-1217, wyd. III, opublikowano: WK 2015, E. Wengerek, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Warszawa 1998, str. 674, A. Karnicka-Kawczyńska, J. Kawczyński, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Warszawa 1999, str. 164, H. Pietrkowski, Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych. Warszawa 2014, str. 1019, W. Kowalski, Egzekucja świadczeń niepieniężnych (3. Wszczęcie postępowania egzekucyjnego w trybie art. 1050 kpc), Currenda 2005, Z. Woźniak [w:] J. Gołaczyński (red.), Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej, Rozdział XVI Egzekucja świadczeń niepieniężnych, 5. Egzekucja obowiązku czynienia, 5.2. Egzekucja czynności niezastępowalnych).

Wobec powyższego Sąd Najwyższy postanowił jak na wstępie, uzasadnienie sporządzając z urzędu, niezależnie od treści art. 357 kpc.